

**Suomen köyhyyden
vastainen verkosto EAPN-Fin**

Johdanto

- EAPN-Fin verkostossa toimii noin 40 järjestöä ja köyhyyttä kokeneita.
- Sosiaaliturvan väärinkäyttö on harvinaista – alikäyttö yleisempää.
- Yleistuki ei ratkaise alikäytön ongelmaa, vaan mahdollistaa leikkaukset.
- Esitys ei täytä sosiaaliturvauudistuksen tavoitteita.

Yleistuen toteutus

- Kolme osaa: perusosa, asumisosa, harkinnanvarainen osa.
- Mikäli näiden osien myöntämisperusteita ei yhdenmukaisteta, lopputulos voi käytännössä vastata nykytilannetta, jossa työtön joutuu hakemaan työttömyysturvaa, asumistukea ja toimeentulotukea ja hänen tilanteensa monimutkaistuu.
- Yleistuen pitkä käsittelyaika voi johtaa tulo katkoksiin ja toimeentulotuen tarpeeseen.
- Keskeinen huoli: säilyykö sosiaaliturvan taso edes nykyisellä, jo leikatulla tasolla, vai onko yleistuen tavoitteena tosiasiallisesti alentaa sosiaaliturvan tasoa ja rajata sen saajia entisestään? Seurauksena on yhteiskunnallisen eriarvoisuuden syveneminen..

Köyhyyttä kokevien asema ja ihmiskuva

- Oletukset köyhistä ihmisistä eivät vastaa todellisuutta.
- Köyhyyttä kokevien joukossa on henkilöitä, joiden toimintakyky sekä kyky hahmottaa palvelujärjestelmää on heikentynyt esimerkiksi sairauden, vammaisuuden, mielenterveyden haasteiden, ikääntymisen tai elämäntilanteiden kuormittavuuden vuoksi.
- Köyhät ihmiset pyrkivät parantamaan taloudellista tilannettaan, mutta kohtaavat esteitä.
- Tarvitaan tukea ja palveluita, ei rangaistuksia.
- Kasvokkaiset kohtaamiset viranomaispalveluissa ovat tarpeellisia, kaikilla ei ole mahdollisuuksia eikä osaamista käyttää digitaalisia palveluita.
- Velvoitteet voivat johtaa sanktioihin tiedon puutteen vuoksi.

Velvoittavuuden toteutusedellytykset ja oikeusturva

- Yleistuen saaminen edellyttää osallistumista työnhakuun, palveluihin, koulutukseen, kuntoutukseen.
- Palveluiden saatavuus ei riitä nykytilanteessa. Tällöin vaarana on, että tuen saanti estyy henkilöiltä, joille ei ole tarjolla soveltuvia palveluita, mikä voi johtaa perusteettomiin etuuden epäämisiin ja lisää siten sosiaalista eriarvoisuutta..
- Tarveharkinta ja ehdot voivat lisätä byrokratiaa. Jos viranomais resursseja käytetään valvontaan ja sanktioiden määräämiseen, vaarana on, että tuen tarpeessa olevat jäävät edelleen ilman palveluita.
- Sanktioiden laajentaminen voi jättää heikossa asemassa olevat ihmiset ilman turvaa.

Palvelujärjestelmän riittävyys ja sosiaaliturvaleikkausten vaikutukset

- Nykytilanteessa monet köyhyyttä kokevat henkilöt jäävät ilman riittävää terveydenhuoltoa ja tarvitsemiaan sosiaalipalveluita. Hyvinvointialueilla on merkittäviä haasteita vastata ajankohtaisiin palvelutarpeisiin, puhumattakaan ennustetusta palvelutarpeen kasvusta.
- Osatyökykyisyys tulee huomioida. Tutkimusten mukaan jopa kolmasosa työttömistä on tosiasiallisesti työkyvyttömiä kokoaikatyöhön. Vaarana on, että yleistuen velvoitteet asetetaan epärealistisesti suhteessa yksilön toimintakykyyn.
- Työllisyyspalvelut keskittyvät hallintoon, ei yksilölliseen tukeen.
- Monialainen arviointi hyvä tavoite, mutta resurssit riittämättömät.
- Digipalvelut voivat olla saavuttamattomia köyhyyden, toimintavajeiden ja osaamisen vuoksi.

Köyhyyden juurisyyt ja yhteiskunnalliset vaikutukset

- Köyhyyden keskeisiä taustasyitä ovat: sairaus, työttömyys, alentunut työkyky, perheen suuri lapsiluku.
- Sosiaaliturvan leikkaukset ovat lisänneet köyhyyttä ja eriarvoisuutta Suomessa.
- Köyhät ihmiset säästävät välttämättömistä lääkkeistä ja lääkärikäynneistä.
- Köyhyyttä ja syrjäytymistä lisäävät toimet eivät pitkällä aikavälillä tuota kestäviä säästöjä, vaan lisäävät riskiä, että ihmisten elämäntilanteet kriisiytyvät
- Haitallista erityisesti lapsiperheille ja nuorille. Lapsiköyhyyden ehkäisy tärkeää.
- Työttömyysturvan leikkaukset eivät ole parantaneet työllisyyttä.
- Sosiaaliturvan heikentäminen ei edistä yhteiskunnan eheyttä, vakautta tai kansalaisten luottamusta julkisiin instituutioihin
- 930 000 henkilöä elää köyhyys- ja syrjäytymisriskissä (2023).

Johtopäätös ja arviointi

- Yleistuki voi syventää eriarvoisuutta ja heikentää luottamusta. Esitys ei täytä uudistuksen tavoitteita.
- Yleistuen taso riittämätön – ei vastaa ihmisarvoisen elämän edellytyksiä.
- Yleistuen tarveharkinnan ja alentamisperusteiden vaikutuksia tulee arvioida erityisesti niiden ihmisryhmien osalta, joiden tilannetta aiemmat sosiaaliturvan leikkaukset ovat jo heikentäneet merkittävästi kuten työttömät lapsiperheet.
- Yleistuesta ei tule säätää lakia ennen kuin sen vaikutukset haavoittuvassa asemassa oleviin kansalaisiin on kattavasti arvioitu eri väestöryhmien näkökulmasta sekä kokonaisuutena köyhyyttä kokevan kansanosan osalta.
- Lakiesitys on ristiriidassa perustuslaillisten oikeuksien kanssa.

Kiitos!